

EWA SZAFRANIEC-SILUTA

*Znaczenie ubezpieczeń finansowych dla funkcjonowania
przedsiębiorstw w Polsce w okresie spowolnienia gospodarczego*

The importance of financial insurance for the operation of enterprises in Poland
during the economic slowdown

Abstrakt: Artykuł koncentruje się na zagadnieniach związanych z wykorzystaniem ubezpieczeń finansowych przez przedsiębiorstwa, jako sposobie zabezpieczenia się przed różnymi rodzajami ryzyk finansowych. Badania w oparciu o kwerendę literatury, przeprowadzono na podstawie danych finansowych Komisji Nadzoru Finansowego dla okresu 2002-2009. Celem artykułu jest ocena zmian zachodzących na rynku ubezpieczeń finansowych przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem kryzysu gospodarczego, który przyczynił się do zmniejszenia wartości składki przypisanej brutto zebranej w ramach ubezpieczeń kredytu (z wyłączeniem ubezpieczeń wiarytelności handlowych krajowych i zagranicznych) oraz wzroście sprzedaży produktów ubezpieczeniowych, pochodzących z grupy ubezpieczeń różnych ryzyk finansowych, a także gwarancji ubezpieczeniowych.

WPROWADZENIE

Introduction

W trakcie spowolnienia gospodarczego ryzyko funkcjonowania każdego podmiotu, wynikające z procesów ekonomicznych, wzrasta. Przedsiębiorstwa w nasilonym stopniu narażone są na poniesienie straty finansowej. Nietrzymanie warunków umowy przez kontrahenta, czy też zdarzenia losowe, mogą przesądzić o dalszym rozwoju przedsiębiorstwa. Instrumentem neutralizującym skutki takowych zdarzeń jest ubezpieczenie.

Pojęcie ubezpieczeń finansowych w literaturze nie jest ujęte jednoznacznie. Wy różnia się w tym zakresie dwa podejścia¹: wąskie oraz szerokie. Pierwsze z nich, zwane także klasycznym, obejmuje ubezpieczenia grupy 14, czyli kredytu oraz grupy 15, czyli gwarancje ubezpieczeniowe, zgodnie z podziałem ryzyk według grup i rodzajów ubezpieczeń, zawartych w załączniku do ustawy o działalności ubezpieczeniowej z 22 maja 2003 roku². Natomiast drugie obejmuje, oprócz grupy 14 i 15, także grupę 16, czyli ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych. Dla potrzeb danego opracowania przyjęto pojęcie ubezpieczeń finansowych w szerszym zakresie.

Celem niniejszego artykułu jest ocena zmian zachodzących na rynku ubezpieczeń finansowych przedsiębiorstw w Polsce w kontekście spowolnienia gospodarczego. Na podstawie analizy wyników dotychczasowych badań oraz kwerendy literatury postawiono tezę: kryzys gospodarczy determinuje przedsiębiorstwa do korzystania z ubezpieczeń wiarygodności handlowych krajowych i zagranicznych (kredytu kupieckiego); gwarancje ubezpieczeniowe stają się sposobem na ograniczony dostęp do kapitału; w okresie spowolnienia gospodarczego następuje wzrost świadomości ubezpieczeniowej w zakresie wykorzystania ubezpieczeń różnych ryzyk finansowych.

Analiza obejmuje okres 2002-2009, ze szczególnym uwzględnieniem okresu spowolnienia gospodarczego w latach 2008-2009. Badania przeprowadzono na podstawie danych zgromadzonych przez Komisję Nadzoru Finansowego, Polski Związek Faktorów oraz Polski Związek Leasingu.

1. USTAWOWA KLASYFIKACJA UBEZPIECZEŃ FINANSOWYCH

The statutory classification of financial insurance

Zgodnie z podziałem ryzyk według grup i rodzajów ubezpieczeń zawartych w załączniku do ustawy o działalności ubezpieczeniowej z 22 maja 2003 roku³ do ubezpieczeń finansowych zalicza się:

1. Ubezpieczenia kredytu, w tym: ogólnej niewypłacalności, kredytu eksportowego, spłaty rat, kredytu hipotecznego, kredytu rolniczego.
2. Gwarancje ubezpieczeniową: bezpośrednią oraz pośrednią.
3. Ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych, w tym: ryzyka utraty zatrudnienia, niewystarczającego dochodu, złych warunków atmosferycznych, utraty zysków, stałych wydatków ogólnych, nieprzewidzianych wydatków handlowych, utraty wartości rynkowej, utraty stałego źródła dochodu, pośrednich strat handlowych poza wyżej wymienionymi, innych strat finansowych.

¹ Kukielka J., Poniewierka D., *Ubezpieczenia finansowe, Gwarancje ubezpieczeniowe, Ubezpieczenia transakcji kredytowych*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Warszawa 2003, s. 17-23.

² Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej, DzU nr 124, poz.1151, z późn. zm.

³ Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej, DzU nr 124, poz.1151, z późn. zm.

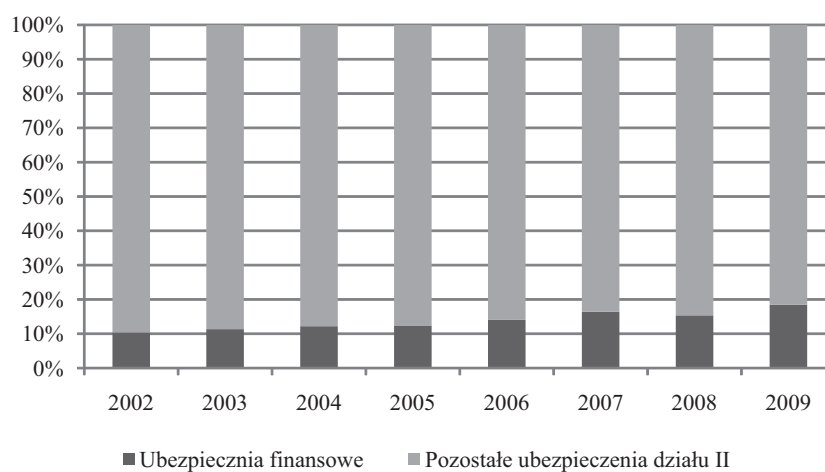
Ustawodawca klasyfikuje ubezpieczenia według działów, grup i rodzajów ryzyka. Odpowiednie produkty ubezpieczeniowe oferowane są zarówno osobom fizycznym, jak i przedsiębiorcom.

2. RYNEK UBEZPIECZEŃ FINANSOWYCH PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE

Market for companies financial insurance in Poland

Badany okres charakteryzował rozwój rynku ubezpieczeń finansowych w Polsce, mierzony wielkością składki przypisanej brutto⁴. Jej wartość w całym badanym okresie wzrastała, co przyczyniło się do zwiększenia znaczenia ubezpieczeń finansowych, wśród całego rynku ubezpieczeń oferowanych przedsiębiorstwom w ramach działu *non-life*. Udział ubezpieczeń finansowych w rynku ubezpieczeń działu II przedstawiono na rysunku 1.

Rys. 1. Udział ubezpieczeń finansowych w składce przypisanej brutto działu II
The share of financial insurance in gross premium written of section II

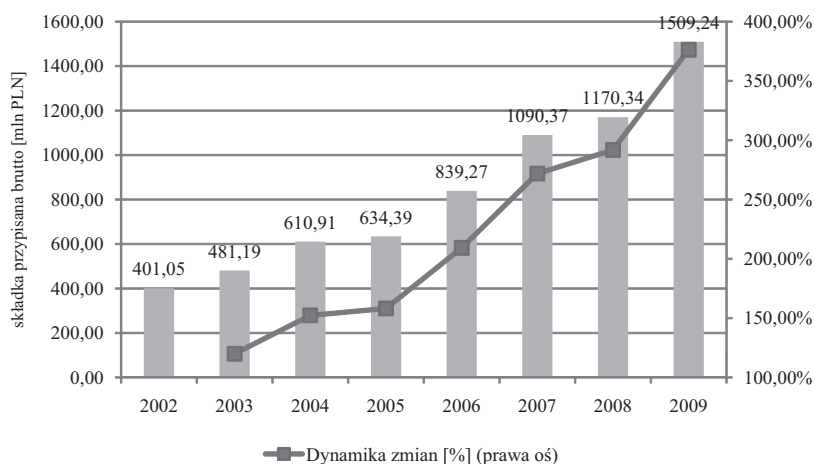
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisji Nadzoru Finansowego.

W 2002 roku 10,39% składki przypisanej brutto działu II, pochodziła z ubezpieczeń finansowych. Udział składki ubezpieczeń finansowych w dziale II wzrastał do 2007 roku, osiągając poziom 15%, po czym w 2008 roku zmniejszył się o 1,05 punktu procentowe-

⁴ Składka przypisana brutto jest sumą pieniędzy, którą ubezpieczony lub ubezpieczający płaci ubezpieczycielowi. Wierzbicka E., *Rynek ubezpieczeniowy*, [w:] B. Pietrzak, Z. Polański, B. Woźniak (red.), *System finansowy w Polsce*, PWN, Warszawa 2008, s. 420.

go, pomimo 7% wzrostu wartości sumy składek z grup 14-16. Z badań A. Mikulskiej, przeprowadzonych wśród małych i średnich przedsiębiorstw wynika, iż w 2007 roku spośród badanych przedsiębiorstw tylko niecałe 2% korzystało chociażby z ubezpieczenia chroniącego przed ryzykiem umów handlowych czy niewypłacalnością partnera handlowego⁵. Oznacza to, iż przedsiębiorstwa w tym okresie zdecydowanie większą rolę przywiązywały do ubezpieczeń majątkowych niż ubezpieczeń finansowych. Można przypuszczać, iż świadomość przedsiębiorstw w tym zakresie zmieniła się w 2009 roku, kiedy to przypis składki z umów ubezpieczeń finansowych wzrósł o 29% w stosunku do roku poprzedniego. Tym samym udział ubezpieczeń finansowych w składce działu II wzrósł do poziomu 18,49%. Wartość składki przypisanej brutto ubezpieczeń finansowych oraz jej dynamikę przedstawiono na rysunku 2.

Rys. 2. Składka przypisana brutto ubezpieczeń finansowych przedsiębiorstw
Gross written premium of companies financial insurance

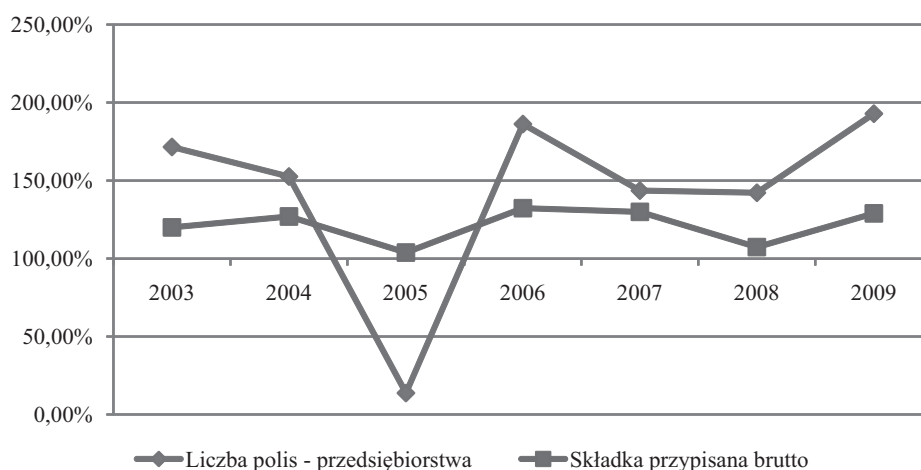

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisji Nadzoru Finansowego.

W przypadku przedsiębiorstw rynek ubezpieczeń finansowych wzrastał w całym badanym okresie. Jego wartość, mierzona przypisem składki, w 2009 roku była blisko 4-krotnie wyższa niż na początku badanego okresu. Składka przypisana brutto dla 2009 roku przekroczyła poziom 1,5 mld PLN i była o 338,9 mln PLN wyższa, niż w 2008 roku. Co oznacza, iż przedsiębiorstwa w okresie kryzysu gospodarczego, pomimo trudnego dostępu do kapitału, nie ograniczyły wydatków związanych z polisami ubezpieczeniowymi. Może to świadczyć o wzroście świadomości ubezpieczeniowej przedsiębiorstw. Potwierdza to także fakt, że od 2006 roku wzrasta także ilość zawartych polis. Ich liczba zmienia się w większym tempie, niż wzrasta składka przypisana brutto (rysunek 3).

⁵ A. Mikulska, Świadomość ubezpieczeniowa przedsiębiorców sektora MSP. Wyniki badania praktyk ubezpieczeniowych, „Wiadomości ubezpieczeniowe”, nr 2/2009, s. 88.

Rys. 3. Dynamika zmian wartości składki przypisanej brutto ubezpieczeń finansowych oraz liczby zawartych umów w ramach ubezpieczeń finansowych
The dynamics of changes in the value of gross written premium of financial insurance and number of contracts concluded under financial insurance

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisji Nadzoru Finansowego.

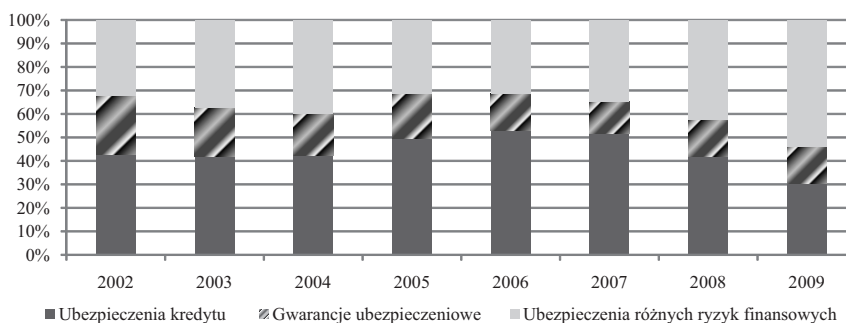
Wartość składki przypisanej brutto rosła znacznie wolniej, niż liczba zawartych polis ubezpieczeniowych. W 2007 roku zawarto 225578 sztuk polis, rok później – 320704, natomiast w 2009 roku liczba polis wzrosła do 618555 sztuk. Choć od 2005 roku składka przypisana brutto w przeliczeniu na jedną polisę maleje, istotny jest wzrost liczby polis ubezpieczeniowych, ponieważ świadczy o tym, iż co raz więcej przedsiębiorstw decyduje się na ograniczenie ryzyka poprzez ochronę ubezpieczeniową. Szczególne znaczenie ma wzrost liczby polis w 2009 roku, ponieważ część przedsiębiorstw ograniczyła swoją aktywność gospodarczą z powodu sytuacji gospodarczej kraju, a mimo tego nastąpił znaczny wzrost liczby zawartych polis ubezpieczeniowych w zakresie ubezpieczeń finansowych.

3. STRUKTURA RYNKU UBEZPIECZEŃ FINANSOWYCH PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE

The market structure of companies financial insurance in Poland

Rynek ubezpieczeń finansowych w Polsce rozwija się nieprzerwalnie od 2002 roku. Jednak w okresie tym nastąpiły znaczące zmiany w strukturze tychże ubezpieczeń według wartości składki przypisanej brutto, zebranej w poszczególnych grupach. Na rysunku 4 przedstawiono zmiany w strukturze ubezpieczeń finansowych.

Rys. 4. Struktura ubezpieczeń finansowych według składki przypisanej brutto
The structure of financial insurance according to gross premiums written

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisji Nadzoru Finansowego.

W badanym okresie nastąpiły zmiany w strukturze ubezpieczeń finansowych. W latach 2002–2007 największy udział, mierzony wartością składki przypisanej brutto, stanowiły ubezpieczenia kredytu. W 2006 oraz 2007 roku ponad połowa składki zebrana w ramach polis dotyczących ubezpieczeń finansowych pochodziła właśnie z tej grupy. Sytuacja zmieniła się jednak w 2008 roku, kiedy to ubezpieczenia kredytu zmniejszyły udział w strukturze ubezpieczeń finansowych o ponad 10 punktów procentowych w stosunku do roku poprzedniego. Tendencja ta zachowała się także w 2009 roku, w którym to składka przypisana brutto ubezpieczeń różnych ryzyk finansowych stanowiła już 53,17% przypisu składki ubezpieczeń finansowych. Zmiany te wywołane zostały zarówno spadkiem składki zebranej w ramach ubezpieczeń kredytu, jak i wzrostem składki pochodzącej z polis ubezpieczeń różnych ryzyk finansowych oraz gwarancji ubezpieczeniowych.

3.1. UBEZPIECZENIA KREDYTU

Credit insurance

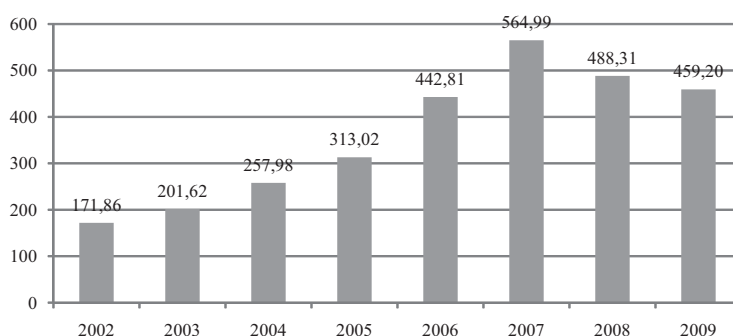
Podstawowym zadaniem zakładów ubezpieczeń oferujących ubezpieczenia kredytu, jest pokrycie strat majątkowych kredytodawcy, wywołanych niedotrzymaniem warunków umowy kredytu przez kredytobiorcę. W praktyce gospodarczej najczęściej oferowanymi ubezpieczeniami przez zakłady ubezpieczeń są ubezpieczenia wiarytelności handlowych krajowych i zagranicznych (ubezpieczenia kredytu kupieckiego)⁶, kredytu bankowego, należności leasingowych, kredytu faktoringowego⁷. Źródłem ryzyka, szczególnie w przypadku ubezpieczenia kredytu kupieckiego, jest niepewność w zakresie tego, kiedy należności zostaną uregulowane. Zadaniem ubezpieczyciela jest zatem nie

⁶ Wierzbicka E., *Rynek ubezpieczeniowy*, [w:] B. Pietrzak, Z. Polański, B. Woźniak (red.), *System finansowy w Polsce*, PWN, Warszawa 2008, s. 435.

⁷ Kukielka J., Poniewierka D., *Ubezpieczenia finansowe*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Warszawa 2003, s. 247-249.

tylko ochrona ubezpieczeniowa, lecz także ocena sytuacji finansowej potencjalnych dłużników, pozwalająca na odpowiednie oszacowanie ryzyka⁸. Przychody zakładów ubezpieczeń, mierzone wielkością składki przypisanej brutto dotyczącej ubezpieczenia kredytu przedstawiono na rysunku 5.

Rys. 5. Składka przypisana brutto ubezpieczeń kredytu przedsiębiorstw [mln PLN]
Gross written premium of companies credit insurance [million PLN]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisji Nadzoru Finansowego.

W przypadku przedsiębiorstw, składka przypisana brutto zebrana z grupy 14 zwiększała się od 2002 roku, aż do 2007 roku, kiedy to osiągnęła rekordową wartość 564,99 mln PLN. Następnie przychody zakładów ubezpieczeń z tego tytułu zmniejszyły się o 13,57 % w 2008 roku oraz o 18,72% w 2009 roku w stosunku do 2007 roku. Zmniejszeniu uległa także liczba zawartych polis. W 2007 roku zawarto 120 619 polis natomiast w 2009 roku – 73300.

Przyczyn spadku wartości składki przypisanej brutto dotyczącej transakcji kredytowych, dopatrywać można się częściowo w ograniczonym dostępie do kapitału przez przedsiębiorstwa w okresie kryzysu gospodarczego. Na rysunku 6 przedstawiono zmiany w wykorzystaniu przez przedsiębiorstwa kredytów bankowych, leasingu oraz faktoringu.

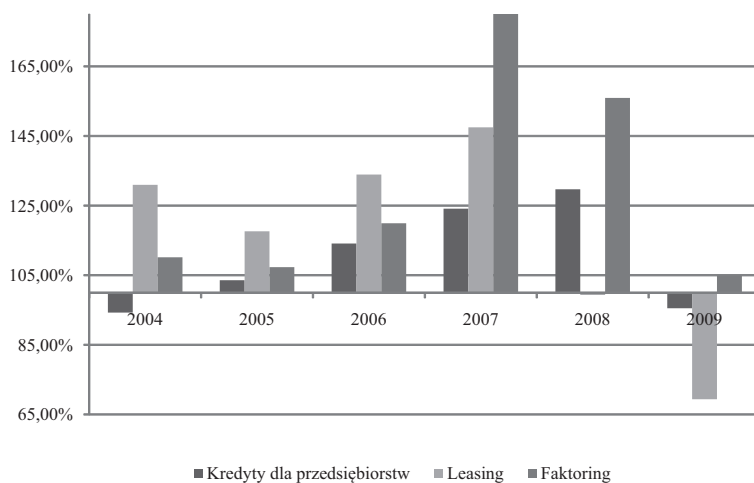
W latach 2004-2007 suma kapitałów pozyskanych z kredytów bankowych jak i wartość obrotu leasingu i faktoringu stale rosły, podobnie jak składka przypisana brutto dotycząca ubezpieczeń finansowych. W 2008 roku pomimo tego, iż wartość udzielanych kredytów oraz rynek faktoringu wciąż się powiększały, składka przypisana brutto w danym roku zmniejszyła się. Zakłady ubezpieczeń w 2008 roku wypłaciły przedsiębiorstwom o 40,95 mln PLN odszkodowań więcej, niż w 2007 roku, czyli 97,85 mln PLN, co świadczy o wzroście ryzyka. W 2009 roku wartość ta wzrosła do 198,32 mln PLN. Zakłada się, iż za wzrost wartości wypłaconych odszkodowań odpowiadają głównie ubezpieczyciele kredytu kupieckiego⁹. Jednakże istotą

⁸ Dankiewicz R., Waśko A., *Ocena ryzyka w ubezpieczeniu kredytu kupieckiego*, [w:] Handschke J. (red.), *Studia ubezpieczeniowe*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu”, nr 127, Poznań 2009, s. 42-44.

⁹ Jaworski M., *Polisy do kredytu kupieckiego mogą podrożeć nawet dwukrotnie*, 2009, Portal internetowy Gazety Prawnej, http://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/104010,polisy_do_kredytu_kupieckiego_moga_podrozec_nawet_dwukrotnie.html (07.06.2010 r.).

ubezpieczeń finansowych jest fakt, iż uszczuplenie majątku zakładu ubezpieczeń w wyniku wypłaty odszkodowania wiąże się z prawem do zaspokojenia się z innego majątku¹⁰. Ubezpieczyciele zatem nie ograniczali możliwości korzystania z ubezpieczeń kredytu kupieckiego, o czym świadczy fakt, iż to ubezpieczyciele kredytu kupieckiego w okresie kryzysu gospodarczego uzyskali wzrost przypisu składki¹¹. Z przeprowadzonych przez D. Zawadzką badań wynika, iż przedsiębiorstwa w czasie ograniczonego dostępu do kapitału zwiększają swą aktywność w wykorzystaniu kredytu handlowego¹², co przejawiało się także zainteresowaniem przedsiębiorstw ubezpieczeniami. Wzmożony popyt na tą grupę ubezpieczeń spowodował wzrost stawki ubezpieczeniowej. Ryzyko wynikające ze wzrostu liczby upadłości przedsiębiorstw oraz zatorów płatniczych, przedsiębiorstwa starały się ograniczać poprzez ubezpieczenia kredytu kupieckiego.

Rys. 6. Dynamika zmian wartości kredytów udzielanych przedsiębiorstwom, wartości obrotu leasingu oraz faktoringu
The dynamics of changes in the value of loans/credits to firms, turnover value of leasing and factoring

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisji Nadzoru Finansowego, Polskiego Związku Faktorów oraz Polskiego Związku Leasingu.

¹⁰ Tomaszewska I., *Ubezpieczyciel kredytu jako kompleksowa organizacja na rynku ubezpieczeń należności kredytowych*, [w:] Wieteska S. (red.), *Ubezpieczenia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006, s. 97.

¹¹ Jaworski M., 2009, *Drozsze ubezpieczenie kredytu kupieckiego*, Portal internetowy Gazety Prawnej, http://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/348693,drozsze_ubezpieczenie_kredytu_kupieckiego.html, (07.06.2010 r.).

¹² Zawadzka D., *Znaczenie ekspansji kredytu handlowego dla polityki monetarnej*, [w:] Bielawska A., Dorozik L., Iwin-Garżyńska J. (red.), *Finanse 2009 – Teoria i praktyka, Finanse przedsiębiorstw*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, nr 549, „Ekonomiczne Problemy Usług”, nr 39, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2009, s. 349-356.

Ważną usługą w ramach polisy ubezpieczeniowej, jest weryfikacja wiarygodności kontrahentów. Specyfika ubezpieczeń finansowych, w tym także ubezpieczeń kredytu, zmusza zakłady ubezpieczeń do ciągłego monitoringu ryzyka¹³. Polisa ubezpieczeniowa może zatem z samego faktu jej posiadania, stać się pewnego rodzaju gwarancją bezpieczeństwa dla kontrahentów, szczególnie w trakcie kryzysu gospodarczego. Towarzystwa ubezpieczeniowe korzystają z informacji wywiadowni gospodarczych, a także dysponują swoimi bazami danych, dzięki czemu mogą ustalić limit odpowiedzialności, jaki można przyjąć w konkretnym przypadku¹⁴. Limity te maleją wraz ze wzrostem ryzyka. A o jego wzroście świadczy zarówno wartość wypłaconych odszkodowań, jak i liczba wypłat, która w 2009 roku wzrosła o 3360 sztuk w porównaniu do roku poprzedniego.

W trakcie kryzysu gospodarczego wzrasta znaczenie ubezpieczeń wierzycielności handlowych krajowych i zagranicznych. Polisa ubezpieczeniowa może stanowić decydujący czynnik przy zawieraniu umów handlowych, ponieważ sygnalizuje niezawodność ubezpieczonego¹⁵. Jest to spowodowane zarówno gwarancją rekompensaty strat poprzez odszkodowania i świadczenia brutto, jak i faktem weryfikacji wiarygodności kontrahentów przez ubezpieczyciela.

3.2. GWARANCJE UBEZPIECZENIOWE

3.2. Insurance guarantees

Najbardziej stabilnym rozwojem, spośród ubezpieczeń finansowych, charakteryzują się produkty grupy 15, czyli gwarancje ubezpieczeniowe. Składka przypisana brutto zebrana w tym zakresie zachowuje tendencję wzrostową w całym badanym okresie (rysunek 7).

Największa dynamika zmian wystąpiła w czasie kryzysu gospodarczego, czyli w latach 2008-2009, kiedy to składka przypisana brutto gwarancji ubezpieczeniowych wzrosła kolejno o 26,44% oraz 29,92% w stosunku do roku poprzedniego. Gwarancje ubezpieczeniowe są sposobem na rozwój przedsiębiorstwa bez konieczności zamrażania własnych środków finansowych, co ma większe znaczenie w okresie ograniczonego dostępu do kapitału, towarzyszące kryzysowi gospodarczemu. Umożliwiają one bowiem m.in. przystąpienie do przetargu bez konieczności wpłaty pełnej wysokości wadium przetargowego. Mogą być zatem wykorzystane, jako zabezpieczenie zobowiązań zwłaszcza w okresie dekonunktury gospodarczej¹⁶, o czym świadczy fakt, iż liczba zawartych polis w 2009 roku wzrosła blisko 3-krotnie. W 2008 roku zakłady ubezpieczeń udzieliły 78 602

¹³ Tomaszewska I., *Ubezpieczyciel kredytu jako kompleksowa organizacja na rynku ubezpieczeń należności kredytowych*, [w:] Wieteska S. (red.), *Ubezpieczenia*, Lublin 2006, s. 95-97.

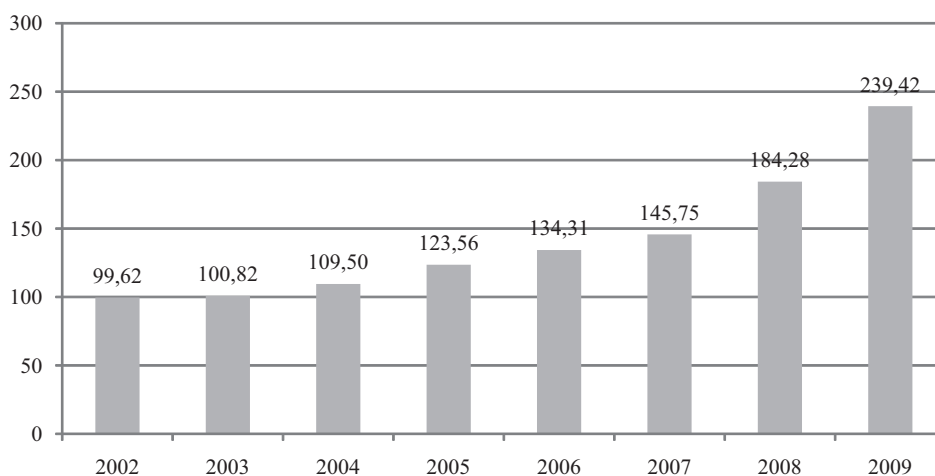
¹⁴ Serwin K., 2006, *Ubezpieczenie kredytu kupieckiego*, Portal internetowy Gazety Ubezpieczeniowej, [http://www.gu.com.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=13781&Itemid=297\(07.06.2010\)](http://www.gu.com.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=13781&Itemid=297(07.06.2010)).

¹⁵ Regan L., Hur Y., *On the Corporate Demand for Insurance: The Case of Korean Nonfinancial Firms*, „The Journal Risk and Insurance”, 2007, Vol. 74, No. 4, s. 829-850.

¹⁶ Skibińska R., *Sposób na podniesienie wiarygodności*, „Rzeczpospolita” nr 275/8176.

gwarancji ubezpieczeniowych, natomiast w 2009 roku – 230 449 sztuk, co potwierdza przyjętą hipotezę, iż przedsiębiorstwa w trakcie kryzysu gospodarczego w większym stopniu korzystają z gwarancji ubezpieczeniowych.

Rys. 7. Składka przypisana brutto gwarancji ubezpieczeniowych przedsiębiorstw [mln PLN]
Gross written premium of companies insurance warranty [million PLN]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisji Nadzoru Finansowego.

3.3. UBEZPIECZENIA RÓŻNYCH RYZYK FINANSOWYCH

3.3. Insurance of various financial risks

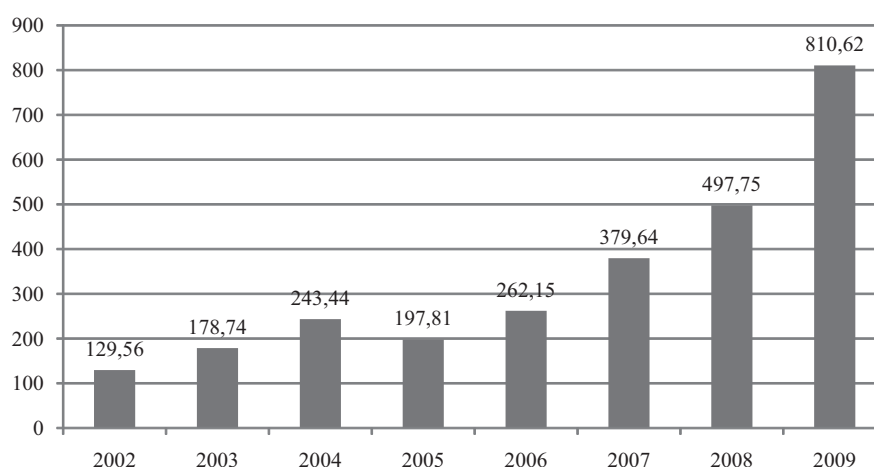
Składka przypisana brutto ubezpieczeń z grupy 16 dotycząca przedsiębiorstw, wzrosła w największym stopniu, w trakcie kryzysu gospodarczego spośród wszystkich rodzajów ubezpieczeń finansowych. Wartość przypisu składki przedstawiono na rysunku 8.

W 2008 r. zakłady ubezpieczeń zebrały 597,75 mln PLN w ramach zawartych umów ubezpieczeniowych, natomiast w 2009 roku składka ta wzrosła o ponad 60%. Przypis składki wyniósł 810,63 mln PLN. W klasyfikacji ustawowej wyróżniamy wiele rodzajów ubezpieczeń różnych ryzyk finansowych, w praktyce gospodarczej są one jednak ubezpieczeniami, które nie są jeszcze w pełni wykorzystane przez zakłady ubezpieczeń. Wśród oferty ubezpieczycieli najczęściej pojawiają się tzw. business interruption, czyli ubezpieczenia przerw w produkcji czy też utraconego zysku¹⁷. Są one ściśle związane z ubezpieczeniem mienia. Ochronie podlega zysk brutto, który osiągnąłby ubezpieczający,

¹⁷ Zoń Ł., *Ryzyko w praktyce*, „Miesięcznik Ubezpieczeniowy”, nr 9/2009.

gdyby jego działalność nie została zakłócona lub przerwana poprzez szkodę w mieniu, wynikającą z zajścia zdarzeń objętych ubezpieczeniem (najczęściej są to zdarzenia losowe typu ogień, zalanie, huragan itp.).

Rys. 8. Składka przypisana brutto ubezpieczeń różnych ryzyk finansowych przedsiębiorstw [mln PLN]
Insurance gross written premium of companies various financial risks [million PLN]

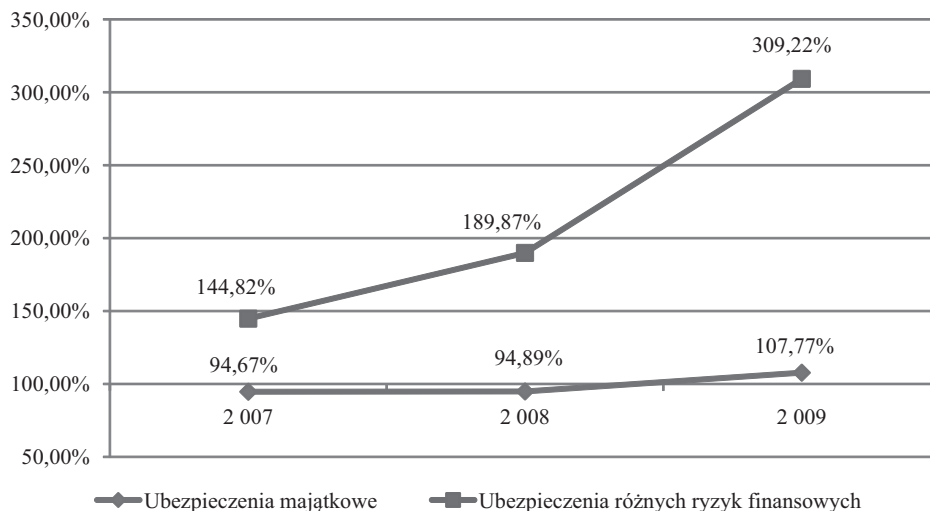

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisji Nadzoru Finansowego.

W trakcie kryzysu gospodarczego ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej wzrasta, a ubezpieczenia finansowe mogą stać się sposobem na jego transfer. Przerwa w prowadzeniu działalności, brak zysków, a nawet straty finansowe spowodowane zdarzeniami losowymi w trakcie kryzysu gospodarczego mogą stać się przyczyną upadłości przedsiębiorstwa. Ubezpieczenia business interruption wymagają zawarcia w pierwszej kolejności ubezpieczenia majątku. Jednak tempo wzrostu ubezpieczeń różnych ryzyk finansowych w latach 2007-2009, czyli w trakcie trwania kryzysu gospodarczego, jest zdecydowanie wyższe od tempa wzrostu ubezpieczeń majątkowych przedsiębiorstw (rysunek 9).

Składka przypisana brutto pochodząca z umów zawartych w ramach grupy 16 wzrasta w latach 2007-2009 w porównaniu do 2006 roku szybciej, niż analogicznie przedstawione ubezpieczenia majątkowe przedsiębiorstw. Oznacza to, iż coraz więcej przedsiębiorstw decyduje się na ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych. Determinantą ich zawierania może być fakt, iż koszty transakcji ubezpieczeniowych mogą być niższe, niż oczekiwany koszt bankructwa, zwłaszcza w trakcie trwania kryzysu gospodarczego.

Rys. 9. Dynamika zmian wartości składki przypisanej brutto ubezpieczeń finansowych i majątkowych¹⁸ przedsiębiorstw
The dynamics of changes in the value of gross written premium of companies financial insurance and financial assets

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisji Nadzoru Finansowego.

PODSUMOWANIE

Summary

Przeprowadzone badania pozwoliły na sformułowanie następujących wniosków:

- W okresie spowolnienia gospodarczego składka przypisana brutto związana ubezpieczeniem kredytu zmniejszyła się, na co wpływ miała ograniczona możliwość korzystania przez przedsiębiorstwa z zewnętrznych źródeł finansowania. Jednakże zakłady ubezpieczeń zanotowały wzrost przypisu składki ubezpieczeń wiarytelności handlowych krajowych i zagranicznych (kredytu kupieckiego), wynikający z zainteresowania przedsiębiorstw transferem ryzyka w tym zakresie.
- Wartość gwarancji ubezpieczeniowych wzrastała w całym badanym okresie, jednak w latach 2007-2009, dynamika zmian zarówno wartości, jak i liczby udzielonych gwarancji, jest wyższa niż w latach poprzednich.
- Ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych w roku 2009 stanowiły największy udział w strukturze ubezpieczeń finansowych. Wyższa dynamika przypisu składki

¹⁸ Ubezpieczenia grupy 8 oraz 9, zgodnie z załącznikiem do ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej, DzU nr 124, poz.1151, z późn. zm.

w porównaniu do ubezpieczeń majątkowych, świadczy o wzroście świadomości ubezpieczeniowej przedsiębiorstw w zakresie ryzyka finansowego. Przeprowadzone badania pozwalają na potwierdzenie postawionej tezy badawczej.

SUMMARY

The article focuses on issues related to the usage of financial insurance by companies, as a way to protect themselves against various financial risks. Research based on a literature review, conducted on the basis of financial data of Financial Supervision Commission, the Polish Union of Factors and the Polish Association of Leasing for the period 2002-2009. This article aim is to assess changes in the financial insurance market of enterprises with particular emphasis on the economic crisis, which has contributed to reducing the value of gross written premium collected in the course of credit insurance (excluding insurance of home and foreign trade claims) and increase in sales of insurance products, coming from the group insurance of various financial risks and insurance guarantees.

mgr Ewa Szafraniec-Siluta, Politechnika Koszalińska